

O'ZBEKISTONDA BYUDJETDAN MOLIYALASHTIRILADIGAN IJTIMOYIY LOYIHALAR VA DASTURLARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH

Aminov Aziz Rashidovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7831749>

Annotatsiya. *Ijtimoiy ta'minot – shaxs, oila va jamiyat hayotiy manfaatlarini ichki va tashqi tahdidlardan himoya qilishdir. Uning ob'ektlari milliy va ijtimoiy siyosat bilan tartibga solinadigan xalqning turmush sifati va darajasini ta'minlash uchun ijtimoiy tizimning barcha asosiy elementlari hisoblanadi. Va bu borada ijtimoiy xavfsizlik milliy xavfsizlikning ajralmas qismi hisoblanadi. So'nggi paytgacha ijtimoiy siyosatda ijtimoiy rivojlanish strategiyasi mavjud emasligini inkor etib bo'lmaydi.*

Bu loyihalarning ahamiyati shundaki, ular insonga, uning ta'lim-tarbiyasi, salomatligi, farovonligi bilan bog'liq muammolarni birinchi navbatda hal etish zarurligiga qaratilgan.

Bunday loyihalardan biri bevosita ijtimoiy siyosatning asosiy tarkibiy qismi bo'lgan "Agrosanoat majmuini rivojlantirish"dir

Kalit so'zlar: *Ijtimoiy rivojlanish, ijtimoiy va iqtisodiy siyosat, sifat va turmush daraja, mehnat hayoti sifati, oila xavfsizligi, onalik, bolalik va o'smirlik, nogironlar va hayot faoliyati.*

EVALUATION OF THE EFFICIENCY OF SOCIAL PROJECTS AND PROGRAMS FINANCED FROM THE BUDGET IN UZBEKISTAN

Abstract. *Social security is the protection of vital interests of the individual, family and society from internal and external threats. Its objects are all the main elements of the social system to ensure the quality and level of life of the people regulated by national and social policy. And in this regard, social security is an integral part of national security. Until recently, it cannot be denied that there was no social development strategy in social policy.*

The importance of these projects is that they focus on the need to first solve problems related to people, their education, health, and well-being.

One of such projects is "Development of the Agro-Industrial Complex", which is the main component of direct social policy

Keywords: *Social development, social and economic policy, quality and standard of living, quality of working life, family security, motherhood, childhood and adolescence, disabled people and life activities.*

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ И ПРОГРАММ, ФИНАНСИРОВАННЫХ ИЗ БЮДЖЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. *Социальная безопасность – это защита жизненно важных интересов личности, семьи и общества от внутренних и внешних угроз. Его объектами являются все основные элементы социальной системы, обеспечивающие качество и уровень жизни людей, регулируемые государственной и социальной политикой. И в этом отношении социальное обеспечение является составной частью национальной безопасности. До недавнего времени нельзя было отрицать отсутствие в социальной политике стратегии социального развития.*

Важность этих проектов заключается в том, что они акцентируют внимание на необходимости в первую очередь решать проблемы, связанные с людьми, их образованием, здоровьем и благополучием.

Одним из таких проектов является «Развитие агропромышленного комплекса», который является основной составляющей прямой социальной политики.

Ключевые слова: *Социальное развитие, социально-экономическая политика, качество и уровень жизни, качество трудовой жизни, безопасность семьи, материнство, детство и юность, инвалиды и жизнедеятельность.*

KIRISH

Ijtimoiy rivojlanishning strategik vazifalarini hal etish zarurati ijtimoiy sohani moliyalashtirishning yangi tamoyillarini, uning alohida sohalari istiqbollarini aniq tasavvur qilishni, hukumatni qayta qurish va mas'uliyatini oshirishni talab qiladi.

Aynan shu maqsadda Iqtisodiy rivojlanish vazirligi 2020 yilgacha Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish kontseptsiyasi loyihasini ishlab chiqdi, u, ehtimol, O'zbekiston jamiyatining turmush sifati va darajasi bo'yicha tabaqalanishini bartaraf etishga etarlicha e'tibor qaratmaydi. aholi qatlamlari o'rtasidagi mulkiy, hududiy, axborot va boshqa tafovutlarni qisqartirish, muhtojlarning huquq va erkinliklarini kengaytirishning oqilona mexanizmlarini ta'minlash. Konsepsiyaning qayta ko'rib chiqilgan tahririda daromad siyosati, uy-joy siyosati, o'rta sinfga taalluqli me'yorlar va uning mamlakat aholisi umumiy sonidagi 50-60 foiz ulushiga erishish imkoniyatlari yetarlicha asoslanmagan.

Mutlaqo boshqa paradigmadan: ijtimoiy va iqtisodiy siyosatning jamiyat uchun teng ahamiyatga ega ekanligini tan olishdan chiqish kerak edi. Bu fuqarolarning ijtimoiy ta'minoti muammolari ko'p jihatdan hal qilingan, ijtimoiy standartlar qabul qilingan tsivilizatsiyalashgan mamlakatlarning ijtimoiy tizimlarida mavjud bo'lgan asosiy qoidadir.

Sifat va turmush darajasining ijtimoiy standartlari jamiyatning ehtiyojlari va imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda, jamiyatning o'zi ishtirokida, jamiyat taraqqiyotiga ilg'or yondashuvlarning xalqaro tamoyillarini hisobga olgan holda ishlab chiqilishi va belgilanishi kerak.

Bular ijtimoiy tuzilma standartlari, inson salohiyatining o'sishi, turmush darajasi, mehnat hayoti sifati, oila xavfsizligi, onalik, bolalik va o'smirlik, nogironlar va hayot faoliyati cheklangan boshqa toifalar uchun teng imkoniyatlarni ta'minlash, sog'liqni saqlash xizmatlari: ta'lim standartlari; madaniyat va sport muassasasining standartlari; ekologik standartlar.

Ayniqsa, ijtimoiy qonunchilikni ishlab chiqish va O'zbekiston Respublikasining Ijtimoiy kodeksini ishlab chiqish zarurligiga e'tibor qaratmoqchiman, bu davlatning ijtimoiy sohadagi majburiyatlarini o'z ichiga oladi: sog'liqni saqlash, ta'lim, madaniyat, uy-joy va kommunal xizmatlar. xizmatlar, pensiyalar, ijtimoiy tibbiy sug'urta uchun davlat nafaqalari ta'minlash, qishloq xo'jaligini rivojlantirish va boshqalar. Va u ko'plab qonunosti hujjatlarini qabul qilish zaruratini bartaraf etuvchi va ijtimoiy qonunchilikning tarqoqligini bartaraf etishga yordam beradigan bevosita harakat qonuniga aylanishi kerak.

"O'zbekiston fuqarolarining hayot sifatini yaxshilashga byudjet va ma'muriy resurslarni jamlash bizning iqtisodiy yo'nalishimizning zaruriy va mantiqiy rivojlanishi bo'lib, biz olib borgan va davom ettiramiz. .

O'zbekiston fuqarolarining hayot sifatini yaxshilash davlat siyosatining asosiy masalasidir. Bu shubhasiz deklaratsiya bo'lib tuyuladi. Hozir ham shunday qabul qilinmoqda. Jumladan, bu hokimiyatning og'ziga kelganda. Ammo hali ham nisbatan yaqin tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, bir necha yil oldin uning shubhasizligi unchalik aniq emas edi.

Davlat institutlarining xavfli parchalanishi, tizimli iqtisodiy inqiroz, xususiylashtirish xarajatlari odamlarning demokratiyaga bo'lgan tabiiy istagi haqidagi siyosiy spekulyatsiyalar, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarni amalga oshirishdagi jiddiy xatolar - XX asrning so'nggi o'n yilligi. mamlakatning halokatli demodernizatsiyasi va ijtimoiy tanazzul. Aholining deyarli uchdan bir qismi qashshoqlik chegarasidan past edi. Pensiya, nafaqa va ish haqini to'lashda ko'p oylik kechikishlar ommaviy hodisaga aylandi. Odamlar sukut, bir kechada omonatlarini yo'qotishdan qo'rqib ketishdi. Ular endi davlat minimal ijtimoiy majburiyatlarni ham bajara olishiga ishonmas edilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Bugungi kunga qadar subsidiyalar berish tartibi o'zgartirildi - endi nafaqat davlat organlari, balki yuridik shaxslar va uy-joy kommunal xizmatlari ham davlat kafolatlarini olishlari mumkin. Bundan tashqari, muhandislik infratuzilmasini qurish uchun kredit olish uchun kommunal va chegaralanmagan yerlarni garovga qo'yish imkoniyati paydo bo'ldi.

Loyihaning amalga oshirilishi tufayli 2007 yilga kelib kommunal infratuzilmaning eskirish darajasi kamaydi va 55 foizni, 2020 yilda esa 50 foizni tashkil etdi. Taqqoslash uchun: 2005 yilda amortizatsiya darajasi 60% ga tenglashtirildi.

Ammo hamma narsa birinchi qarashda ko'rinadigan darajada yaxshi emas. Mamlakatimizda dastlab uy-joy muammolarini hal qilishda unchalik foydali bo'lmagan yondashuv, ya'ni yashash maydonini ko'paytirish qo'llanilgan. Bu normal emas, chunki bunday hollarda baxtsiz hodisalardan qochish mumkin emas. Va bu "bo'sh pul". Bugungi kunda munitsipalitetlar investorlar bilan hamkorlikda yo'llar, quvurlar va elektr tarmoqlarini o'z ichiga olgan holda to'liq va to'liq rivojlanish uchun maydonlarni tayyorlashlari kerak. Bundan tashqari, hozirgi vaqtda uy-joy qurilishi uchun zarur shart-sharoit yaqin atrofda qurilgan infratuzilma hisoblanadi: maktablar, bolalar bog'chalari, kasalxonalar, chunki bularning barchasi er uchastkalari uchun auktsionlarni o'tkazishda asosiy omil hisoblanadi. Ammo qarama-qarshilik shundaki, qurilish kompaniyalari uchun chekka hududlarda ishlash va hududlarni muhandislik tayyorlashga sarmoya kiritish foydali emas. "Arzon uy-joy" dasturida belgilangan maqsadni amalga oshirish uchun – 80 million kvadrat metr foydalanishga topshirildi. m. uy-joy yiliga - G'arb ko'rsatkichlariga yaqinlashish kerak.

Loyihaviy, muhandislik, texnologik usullar bilan 2-3 ming kvadrat kilometr hududlarni ajratish va tayyorlash kerak. Shu bilan birga, davlat bunday tezlikda yangi yerlarni o'zlashtirishga tayyor emas. Paradoks, lekin haqiqat. Afsuski, loyihada bularning barchasiga mablag' ajratilmagan. Milliy loyiha uchun ajratilgan mablag'larni investitsiya qilishning ustuvor yo'nalishi uy-joy uchun subsidiyalar va davlat darajasida ipoteka kreditlarini qo'llab-quvvatlash bo'lib qolmoqda. O'z navbatida, milliy loyiha doirasida davlat xodimlariga davlat tomonidan to'lanadigan kompensatsiyalar, foiz stavkalari pasaytirilgan va ipoteka kreditlash shartlari ko'paytirilayotganiga qaramay, ipoteka kreditlari arzonlashmayapti.

So'rovlarga ko'ra, hozirgi vaqtda ipoteka kreditlarini asosan megapolislar rezidentlari olishlari mumkin. Bu, shuningdek, boshqa millionlab yirik va kichik shaharlar, qishloqlar va qishloqlar bo'lib, u erda har bir kishi boshiga tom kerak, va bundan tashqari, u hamyonbop. Bu, albatta, ushbu milliy loyihani amalga oshirishga to'sqinlik qilayotgan barcha qarama-qarshiliklar emas. Ammo ular bu inqilobiy tashabbusning tayyor emasligini eng aniq va aniq ko'rsatmoqdalar.

“Arzon uy-joy” milliy loyihasi hamon eng qiyinlaridan biri hisoblanadi. Bu odamlar orasida juda ko'p noroziliklarni keltirib chiqarmoqda - bir tomondan, boshqa tomondan, yosh oilalarning uy-joy masalasidagi maqsadlarini amalga oshirish imkoniyati uchun minnatdorchilik so'zlari. Milliy loyiha doirasidagi keskin muammo tayyorgarliksizlik, tafsilotlarni bilmaslikdir. Muvaffaqiyatli natijaga erishish uchun hamma narsa aniq tartibga solingan muddatlarni belgilashi kerak. Shunday qilib, bu dasturni amalga oshirishda. Ammo bizning mamlakatimizda hamma narsa oddiy emas. Aytaylik, loyiha ishga tushirildi, lekin loyiha-smeta hujjatlari hali tayyor emas, shuning uchun uylarga muhandislik kommunikatsiyalarini olib borishning iloji yo'q. Bu qurilishning o'ziga xos "muzlatish" ga aylanadi. Odamlar kutmoqda, vaqt tugayapti, pul to'langan, lekin hali ham kvartira yo'q. Bundan tashqari, ba'zan oldindan ma'lum bo'lgan taqiqlangan joylarda qurilish ishlari rejalashtirilgan. Va yana oddiy odamlar azoblanadi.

Umuman olganda, O'zbekiston Respublikasining "Uy-joy" milliy loyihasi doirasida ishlab chiqilgan ushbu davr uchun aynan shunday rasm. Bu, bir tomondan, yosh oilalar va mutaxassislarni ijtimoiy himoya qilish, uy-joy muammolarini hal etishda ko'maklashish bo'lsa, ikkinchi tomondan, aholining qo'l-oyog'ini bog'lab, ipoteka dasturlari bo'yicha kv. buning uchun, shuning uchun "tishlash" deylik. Ertaga nima bo'lishini, qanday yashashimizni va o'sha ipoteka qarzlarini to'lash uchun bizning ixtiyorimizda mablag 'bo'ladimi yoki yo'qligini taxmin qilishning iloji yo'q. Shuning uchun ham davlat avvalgi ikkita milliy loyiha bilan cheklanib qolmadi. Har birimiz munosib ta'lim olishimiz va keyinchalik yaxshi maoshli ish olishimiz kerak.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Eng samarali va ommabop ta'lim amaliyotlari - taraqqiyot va professional muvaffaqiyatni ta'minlaydigan sifatli ta'lim namunalari qo'llab-quvvatlanadi. Ikkinchidan, loyihaning bir qator yo'nalishlari mavjudlikni ta'minlash, ta'lim olish shartlarini tenglashtirishga qaratilgan: barcha maktablarni Internetda joylashtirilgan global axborot resurslaridan yuqori tezlikda foydalanishni ta'minlash, o'quv jihozlari va maktab avtobuslari bilan ta'minlash, harbiylar uchun ta'limni tashkil etish. xodimlar. Davlat ishlay oladigan va ishlamoqchi bo'lganlarni ham rag'batlantiradi - bu maktab o'quvchilari, universitet talabalari va o'qituvchilarga tegishli.

Eng samarali va ommabop ta'lim amaliyotlari - taraqqiyot va professional muvaffaqiyatni ta'minlaydigan sifatli ta'lim namunalari qo'llab-quvvatlanadi. Ikkinchidan, loyihaning bir qator yo'nalishlari mavjudlikni ta'minlash, ta'lim olish shartlarini tenglashtirishga qaratilgan: barcha maktablarni Internetda joylashtirilgan global axborot resurslaridan yuqori tezlikda foydalanishni ta'minlash, o'quv jihozlari va maktab avtobuslari bilan ta'minlash, harbiylar uchun ta'limni tashkil etish. xodimlar. taraqqiyot va professional muvaffaqiyatni ta'minlash. Ikkinchidan, loyihaning bir qator yo'nalishlari mavjudlikni ta'minlash, ta'lim olish shartlarini tenglashtirishga qaratilgan: barcha maktablarni Internetda joylashtirilgan global axborot resurslaridan yuqori tezlikda foydalanishni ta'minlash, o'quv jihozlari va maktab avtobuslari bilan ta'minlash, harbiylar uchun ta'limni tashkil etish. xodimlar. taraqqiyot va professional muvaffaqiyatni ta'minlash. Ikkinchidan, loyihaning bir qator yo'nalishlari mavjudlikni ta'minlash, ta'lim olish shartlarini tenglashtirishga qaratilgan: barcha maktablarni Internetda joylashtirilgan global axborot resurslaridan yuqori tezlikda foydalanishni ta'minlash, o'quv jihozlari va maktab avtobuslari bilan ta'minlash, harbiylar uchun ta'limni tashkil etish. xodimlar.

Shu bilan birga, loyiha boshqaruvning yangi mexanizmlarini joriy etishni nazarda tutadi. Maktablarda Vasiylik kengashlari va boshqaruv kengashlarini tashkil etish, jamoat

tashkilotlarini (rektorlar kengashlari, kasaba uyushmalari va boshqalarni) ta'limni boshqarishga jalb etish – ana shu yo'llar bilan ta'lim tizimini yanada shaffof va jamiyat talablarini qondirishga xizmat qiladi.

Ushbu yondashuvni amalga oshirish loyiha faoliyatining aksariyat qismida ko'zda tutilgan raqobatni qo'llab-quvvatlash tartib-qoidalarini bilan ta'minlanadi. Bundan tashqari, loyihada ta'lim muassasalarini moliyalashtirish mexanizmlariga jiddiy o'zgartirishlar kiritilmoqda. Rivojlanish dasturlarini amalga oshirish uchun byudjet mablag'lari, qoida tariqasida, bevosita ta'lim muassasalariga yo'naltiriladi, bu ularning moliyaviy mustaqilligini rivojlantirishga yordam beradi. Umumta'lim muassasalarida mablag'larni taqsimlash shahar va qishloq o'quvchilarining ta'limini tashkil etishning ob'ektiv xususiyatlarini hisobga olgan holda moliyalashtirishning jon boshiga tamoyili asosida amalga oshiriladi. Eng yaxshi o'qituvchilarni rag'batlantirish va sinf boshqaruvi uchun qo'shimcha to'lovlarni belgilash tamoyillari pedagogik ishning sifati va samaradorligini rag'batlantirishga qaratilgan o'qituvchilarning mehnatiga haq to'lashning yangi tizimini joriy etish asoslarini belgilab berdi.

REFERENCES

1. Avdeev V.V. Xodimlarni boshqarish: jamoa qurish texnologiyasi. M.: Moliya va statistika, 2002. - 431 b.
2. Tibbiyot muassasalarini akkreditatsiya qilish va litsenziyalash: materiallar to'plami. Navoiy: Navoiy shahar meriyasining Sog'liqni saqlash boshqarmasi, 2021 yil, V.2. - 408 b.
3. Korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyatini tahlil qilish / N. P. Lyubushin, V. B. Leshcheva, V. G. Dyakova.; Ed. N. P. Lyubushina. M.: UNITI, 2004. -219 b.
4. Ansoff I. Strategik boshqaruv. M.: Iqtisodiyot, 2019.318 b.
5. Artamonov B.V. Strategik boshqaruv. M.: UNITI, 2022 -213. bet
6. Artemenko V. G., Bellendir M. V. Moliyaviy tahlil. M.: "DIS" nashriyoti, 2003. - 327 b.
7. Ao'zbektamov E.A., Pahomkin A.N., Platonov A.P., Rykova I.V. Biznesni tashkil etish. M. : "Marketing" nashriyot va kitob savdo markazi, MUPC, 2004. - 279 b.
8. Berl G. Kirshner P. Instant biznes-reja: muvaffaqiyat sari o'n ikki tezkor qadam. M: Delo, 2022. - 289 b.
9. Bernshteyn L.A. Moliyaviy hisobotlarni tahlil qilish. M.: Moliya va statistika, 2022. - 118 b.
10. Biznes-reja. Uslubiy materiallar // Pod. ed. professor P.L. Manilovskiy. M: Moliya va statistika, 2022. - 566 b.
11. Biznes-reja. Metodik ko'rsatmalar. // HA Jalilova M tahririyati ostida: Moliya va statistika, 2021 - 319 p.
12. Biznes-reja. Ishchi kitob Sankt-Peterburg: EIS, 2002. - 489 p.
13. Brink I.Yu., Savelyeva HA Korxonaning biznes rejasi. Nazariya va amaliyot. Rostov n / D: Feniks, 2003. - 513 p.